

Fecske Csaba

Mi a költészet?

Számomra maga az élet, szépséges valami, ami nélkül ugyan biztosan tudnék élni, de nem szeretnék. Talán nem is akarnék, vagyis hát mégsem tudnék. Egészen kicsi koromtól élek a versek bűvöletében. Először persze a mondókák voltak, amelyeket olyan szívesen mondogattam, mint varázslók és sámánok az ő varázsigéiket. Úgy gondoltam, hogy segítik az életünket, hogy erejünkkel akár még a halál is legyőzhető. Az első igazán komoly vers, amit kívülről fújtam, Ady: *A csillagok csillaga* című költeménye volt óvodás koromban, amikor még olvasni se tudtam. Nyilván a szüleim tanították meg velem, máig sem tudom miért éppen ezt. De azt tudom, mert emlékszem rá, milyen szívesen mondtam a hozzánk vendégségbe érkező felnőtt rokonoknak, ha édesanyám azt mondta: „Fiacskám mondd csak el azt a verset, amit olyan szépen tudsz szavalni!”. Kiperdültem a szoba közepére és teli torokból fújtam olyan beleéléssel, hogy az arcom kipirult, libabőrös lettem a gyönyörűségtől: „Sose hull le a vörös csillag:/ Nap, Hold, Vénusz lehullott régen / S ő döllyföl a keleti égen.” Nem mondanám, hogy ez a vers kimondottan óvodás korú gyermekeknek szól, de úgy látszik az én zsenge lelkemet nagyon megérintette, valahogy megéreztem az erejét, azt, hogy ez más és több is, mint az addig ismert gyermekmondókák. Kamaszkorom rajongásig szeretett költője volt Ady, főleg a *Héja-nász az avaron* című versét szerettem szavalni, de aztán éveim gyarapodásával egyre kevésbé szerettem verset mondani, rájöttem, hogy nem is tudok.

Ady után jött Arany János a *Mátyás anyja* című versével. Hat-hét éves lehettem, amikor a bátyámnak ezt a verset kellett megtanulni az iskolában. Mire megtanulta én is betéve tudtam. Ünnepestől pillanatok voltak ezek számomra, míg a bátyámnak izadtságos kinszenvedés. Petőfit a *Szeptember végénnel* szintén a bátyámnak köszönhetem. Amikor a *János vitézt* tanulta, már én is tudtam olvasni, kezembe vettem a tankönyvét, egyenesen rávettem magám, s mint kismalac a vályúból a tejes korpát habzoltam a szebbnél szebb sorokat. Úgy nyolcadikos lehettem, már öreg versíró, amikor összevitakoztam egy gimnazista fiúval, de olyan hevesen, hogy csaknem öltre mentünk, ki a nagyobb költő. Petőfi vagy Arany. Ő Petőfi-párti volt, én arany mellett kardoskodtam. Fölpaprikázva vagdostuk egymáshoz kedvencünk verseinek címét, így akartuk meggyőzni a másikat a magunk igazáról. Az igazság persze az, hogy halhatatlan nagyság mindkettő. amíg él a magyar nyelv, addig „élnek” ők is.

Korán, hat-hét éves koromban kezdtem verseket írni. akkor derült ki, hogy voltaképpen „költő” vagyok, amikor egyszer tanító néni óra alatt versíráson kapott. megszégyenítés helyett népszerűség jutott osztályrészemül. Faluhírű költő lett belőlem, Petőfi kettő. Gyártottam a lányok emlékkönyvébe a szerelmes és hazafias verseket.

Vérszemet kaptam: megalapítottam az iskolában az önképzőkört, aztán verspályázatot hirdettünk. Gondoltam úgyis én nyerem, mint régi gyakorló poéta. Hanem az egyik osztálytársam ilyen szép sorokat írt: „suttog a fenyves, zöld erdő / tél szele hóval, faggyal jó.” Elsápadtam az irigységtől, én öreg költő létemre nem tudok ilyen szépet, Jósának viszont ez az első próbálkozása, mégis... A zsűrit nem érdekelte a dolog, engem hozott ki győztesnek, nyilván költői múltamra való tekintettel. Csak hetek, hónapok múlva derült ki, hogy az idézett verset Weöres Sándor írta, aki máig egyik legkedvesebb költőm. Gyerekkoromban elküldtem neki a verseimet, válaszolt is: dicsérte rímeimet, a ritmust. Pedagógiai megfontolásból vagy valóban úgy gondolta? Már sohasem fogom megtudni. Mindenesetre jó hatással volt rám a dicséret, írtam szorgalmasan. Micsoda öröm volt kinyomtatva látni első versemet a szabad földben tizennégy évesen!

Mi a költészet? Gyönyörűség. „Magasan szállj és hosszan énekelj / Haldokló hatytyúm, szép emlékezet.” (Petőfi) Ez akkor is szép és igaz, ha tudom, hogy a hatytyú, pláne a haldokló hatytyú nem énekel, s a hangja inkább disznóröfögésre hasonlít, mint éneklésre. „S ki viszi át fogában tartva:/ a Szerelmet a túlsó partra!” (Nagy László) Érzékletes kép, az ember nem tudja elfelejteni, örökre agyába vésődik, szinte eggyé válik vele. Pilinszky takarékosabb a képekkel és metaforákkal, de azok aztán a nagyfeszültség erejével rázzák meg a befogadót. „Esztenők múlnak, évek, s a remény -/ mint szalma közt kidöntött pléhedény.” s ki ne ismerné: „Alvó szegek a jéghideg homokban,/ plakátmagányban ázó éjjelek.” Azt hiszem, valami ilyesmi lehet a költészet.

És játék is persze. a mindenségből gyúrt kicsiny, színes golyó, amit a költő odagurít embertársának, aki vagy engedi továbbgurulni, vagy elkapja és visszagurítja a költőnek, játszani kezdenek. és gyermekek lesznek és angyalok. szép pillanat, amikor a költőnek sikerül meglepni olvasóját, akarom mondani játszótársát, valami ismerttel, megszokottal.

Vas István mondta, hogy a vers rangot ad olvasójának. Hogy ma kevesek ügye a költészet, kevesen olvasnak verset? Vajon mikor volt tömeges tevékenység a versolvasás, a lélek fényűzése? Mi Versolvasók elmondhatjuk hát, amit Shakespeare V. Henrik királya mondott az azincourt-i csata előtt megfogyatkozott seregének: „mi kevesek, mi boldog kevesek, mi testvérbanda.”

József Attila Ars poéticája kezdősorának paradoxonát „költő vagyok – mit érdekelne / engem a költészet maga?” Orbán Ottó így parafrázálja: „költő vagyok, mi érdekelne,/ ha nem a költészet maga?” ez a Janus-arcú igazság a költészet maga.

Mi a költészet?

Erkölcstelen igazolható védekezés a létezéssel szemben.

És álljon itt a végén biztatásul a Vas István-i remény himnusza: „de van, mint a végzet, a magyar költészet:/nem vesz rajta erőt a halál országa.”

Úgy legyen!